

Література

1. Горбунова В. В. Основні парадигми дослідження етнічної свідомості в психології. *Психологія. Збірник наукових праць*. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова. 2010. Вип. 17. С. 23–29.
2. Кара-Васильєва Т. В., Заволокіна А. О. Українська народна вишивка / гол. ред. С. Головка. Київ : Либідь, 1996. 94 с.
3. Лозова О. М. Психосемантика етнічної свідомості: проблеми й тенденції розвитку. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО*. 2006. № 12. С. 162–168.
4. Музиченко І. В. Проблема співвідношення понять: «етнічна свідомість» та «національна свідомість». *Педагогіка і психологія*. 2016. № 4. С. 49–54.
5. Сабол Д. М. Психологічні особливості формування етнічної свідомості в юнацькому віці засобами української народної вишивки : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Київ, 2015. 20 с.

Ольга Караман,

*кандидат педагогічних наук, професор,
провідний науковий співробітник
відділу навчання мов національних меншин
та зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України,
e-mail: stanislavkaraman1@gmail.com*

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДЛЯ ВИКОНАННЯ АРТИКУЛЯЦІЙНОЇ ГІМНАСТИКИ

Ключові слова: артикуляційна гімнастика, вправи, культура мовлення.

У процесі вивчення української мови як державної для підвищення культури українського мовлення та дотримання орфоепічних норм доцільно впроваджувати систему артикуляційних вправ, що сприятиме виробленню правильної вимови, дотримання темпу, тембру мовлення, є усунення неточностей та певних вад у мовленні.

Вправи для губів.

1. Розтуляння рота.

Нижня щелепа вільно падає вниз, приблизно на два пальці між зубами, покладених один на другий. Язик лежить плоско, корінь язика опущений, м'яке піднебіння (маленький язичок) підняте. Спокійно стулити рот. Рух губів, щелепів мусить бути м'яким.

2. Відкриття верхніх зубів.

Підтягнути верхню губу і розтягнути її горизонтально, ніби "на усмішку", але так, щоб ясен не було видно, а тільки передні верхні зуби.

3. Відкриття нижніх зубів.

Нижня губа опускається донизу і розтягується горизонтально, так щоб видно було передні нижні зуби. Нижня щелепа в цей час нерухома, рот трохи розтулений.

4. Чергування рухів верхньої і нижньої губів:

- а) підняти верхню губу, б) опустити її,
- в) підняти нижню губу, г) опустити її.

Вправи проробляти легко, пластично. М'язи обличчя повинні бути спокійні, зуби не стиснуті.

5. "Почісування" верхньої губи.

Рот трохи розтулений. Верхня губа закриває верхні зуби, міцно натягується на них і злегка загинається усередину рота. Потім вона, розтягуючись, піднімається вгору і відкриває верхні зуби.

5.1. За тим же принципом робиться "почісування" нижньої губи, потім чергування рухів верхньої та нижньої губів і нарешті – одночасне "почісування" обох зубів.

5.2. Рух зімкнутих вип'ячуваних губів вперед і розтягування їх енергійно в боки. Зуби стиснуті, не відкриваються.

5.3. Рух зімкнутих вип'ячуваних губів вперед, наліво, вгору, направо, вниз, з утворенням кола. Зуби стиснуті, щелепи нерухомі, вправа проробляється повільно.

Вправи для нижньої щелепи.

1. Розтулити рот на два пальці. Нижня щелепа посувається вперед і назад.

2. Розтулити рот. Щелепа посувається наліво і направо.

3. Розтулити рот. Щелепа рухається направо, вгору, наліво, вниз, тобто утворюючи коло.

Вправи робити легко, без поштовхів.

Вправи для язика.

1. Вихідне положення: рот широко розтулений, язик лежить плоско, не горбиться, кінчиком торкається нижніх передніх зубів. Корінь язика опущений, як у момент позіхання. Висунути язик якомога більше з рота, а потім втягнути так, щоб утворилася лише м'язова грудка, а кінчик язика став непомітним. Після цього язик повертається у вихідне положення.

2. Вихідне положення те ж саме. Нижня щелепа нерухома, кінчик язика піднімається до коренів верхніх передніх зубів і опускається до коренів нижніх передніх зубів.

3. Вихідне положення те ж саме. Язик рухається направо і наліво до внутрішнього боку щік.

4. Вихідне положення в основному те ж саме, але рот напіврозтулений. Висувається язик назовні "лопатою", тобто повинен

мати плоску широку форму, своїми боковими краями торкається куточків рота. Після цього покласти язик у вихідне положення.

5. Вихідне положення, як у вправі № 4. Висувається язик назовні "жалом", тобто повинен мати більш загострену форму. Після цього покласти язик у вихідне положення.

6. По черзі висовується язик то "лопатою", то "жалом".

7. Рот напіврозтулений. Язик з вихідного положення загинається до м'якого піднебіння і знову повертається назад.

8. Язик скласти трубочкою і висунути назовні.

Ці вправи регулюють рухи язика, зміцнюють його м'язи.

Вправи на напруження і розслаблення мовного апарату.

1. Напружити язик, потім розслабити і показати його кінчик.

2. Напружити губи, розслабити і розтулити рот.

3. Напружити нижню щелепу, розслабити і розтулити рот.

4. Напружити зуби, міцно їх стиснути і промовляти фразу, наприклад: "Наша казка гарна, нова, починаймо її знову". Потім зняти напруження і знову промовляти цей текст.

5. Декілька разів позіхати, відчувати підняття м'якого піднебіння.

Станіслав Караман,
*доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник
відділу навчання мов національних меншин
та зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України,
e-mail: stanislavkaraman1@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ ВИРАЖАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТИЛЬОВИХ РІЗНОВИДІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Ключові слова: літературна мова, стильові різновиди, експресивне забарвлення.

В українській мові, крім функціональних стилів, виділяють й інші стильові різновиди, основою класифікації яких є неоднакове експресивне забарвлення, характерне для того чи іншого мовлення. За допомогою такого забарвлення виявляються різне ставлення того, хто говорить, сприйняття різного тону й колориту висловлюваної думки.

З цього погляду розрізняють такі експресивно забарвлені стильові різновиди літературної мови: *урочисто-офіційний, інтимно-ласкавий,*